

CERRILLO, P.C. eta SANCHEZ ORTIZ, C. (ed.) (2016)

*Prohibido leer. La censura en la literatura infantil y juvenil contemporánea. Cuenca: UCLM.*

Zentsura da Castilla-La Manchako unibertsitateak argitaraturiko liburu honen gai nagusia. Zentsura eta gaur egungo haur literatura. Mota eta era askotako zentsura izan ohi da literaturan eta lan hau 2016an ere argitaraturiko *Censuras y LIJ en el siglo XX (En España y 7 países latinoamericanos)* liburuaren osagarri dugu.

XX. mendean zehar diktadorek edo legeek ezarritako zentsuraren aurrean gaur egungoan ezberdintasunaren aurreko jokaera, haurtzaroaren gehiegizko babesa edo politikoki zuzena izatea ditugu sortzaileen askatasunaren mugatzaile nagusiak. Liburuan jasotzen diren 50ren bat lanetan era eta estilo ezberdinetatik hurbilduko gara askatasun murrizketetara. Ahozko literaturatik edo garai zehatz batean emakumeen errepresentazioetik itzulpenak egiterakoan itzultzaileak ezarritakoetara. Alde horretatik aitortu behar da liburuak eskaintzan duen zabaltasunak kalte egiten diola gaiaren sakontasunari, eta sarri gehiago jakiteko gogoarekin geratzen da irakurlea.

Liburu hau, baina, ezin da ondo ulertu arestian aipatu dugun *Censuras y LIJ en el siglo XX (En España y 7 países latinoamericanos)* gabe. Izan ere, azken lan honetan Pedro C. Cerrillo katedradunak zuzendutako ikerketa proiektu baten lana jasotzen da. Bertan frankismoan izandako zentsura aztertzen da sakon eta ikuspegi ezberdinetatik, bai eta Hego Amerikako zenbait herrialdetan (Argentinako diktaduran, Txilen, Kolonbian, Kuban, Guatemalan, Mexikon eta Venezuelan) aurreko mendean izanikoa. Liburuak bi kapitulu nagusi ditu sarrera gisa: «Literatura y poder» eta «El concepto de la censura. Las censuras en la LIJ»; berauetan zentsuraren

inguruko teorizazio eta azalpen interesgarriak aurki ditzakegu ondoren kapituluetan datozen edukiak ulertzeko eta interpretatzeko. Ikerketan zehatz-mehatz aurki ditzakegu zentsuaren funtzionatzeko arauak eta prozedurak. Nola debekatzen ziren liburuak inolako arrazoirik gabe, nola hasi ziren arrazoitzen, aldatu beharrekoak liburuak onartu izan zitezten... edo, euskal literaturaz egiten erreferentzia bakarrenetariko batean, nola debekatu ziren hainbat lan hizkuntzagatik. Gemma Lluch irakasle valentziarrak «La LII censurada por la lengua» kapituluaren katalanaz, galegoz eta euskaraz idatzitako egoteagatik zentsuratu ziren lanen azterketa egiten du. Euskarazkoaren kasuan Joan Mari Torrealdaireren lanetan baliatu da eta hiru hizkuntzetako errealtatea ikusita Lluhek aipatzen du zentsuaren benetako arazoia, kasu hauetan, ez zela izan liburuek transmititzen zituzten ideiak edo gaia, tratamendua edo edukia; hizkuntzen kasuan hizkuntza bera izan zen lanak zentsuratzeko erabili zen aitzakia. «la intención no era prohibir determinados contenidos, proteger a los niños y jóvenes de una ideología o de unos determinados valores, sino que la finalidad de este tipo de censura era impedir que estas lenguas se utilizaran como vehículo normal de cultura.» (236. Or.).

Hizkuntzaren atal honetan komentatu duguna, baliagarria zaigu itzulpenen inguruko atalerako, tebeo edo komikien inguruko zentsurari buruzkoaz edo atzerrira jo behar izan zutenek jasandakoaz.

Inork ez dezala pentsa, baina, iraganeko kontuez ari garela. Aurretik aipatu izan ditugu zentsurak nolako zirrikituak erabiltzen dituen gaur egun. Prohibido leer. La censura en la literatura infantil y juvenil moderna lanean Constanza Botero Betancurek Nodelmanen zentsurako hiru mailak komentatzen ditu: «los procesos de censura pueden aparecer en tres grados. En el primero de ellos, los libros son retirados del alcance de los niños, y en el segundo y el tercero o se guarda silencio ante obras ya publicadas o no son recomendadas»; azken kasu honetan konturatu edo jakitun izan gabe zentsura ditzakegu lanak.

Bi lan hauek, elkarren osagarri izanik, zentsuaren inguruko gogoetarako eta ezagutza handitzeko bidea eskaintzeaz gain, ikuspegi zabala eskaintzen digute. Zer nolako zentsura izan den, nola egin izan den, legeen bidez edo politikoki zuzena izanez, dauden edo erabiltzen diren bideak... eta hori guztia azken ehun urtetako hainbat obra aztertuta. Zalantzarik gabe gaian sakontzeko eta irakurketa kritikoagoan hezteko tresna interesgarriak.

*Xabier Etxaniz Erle*